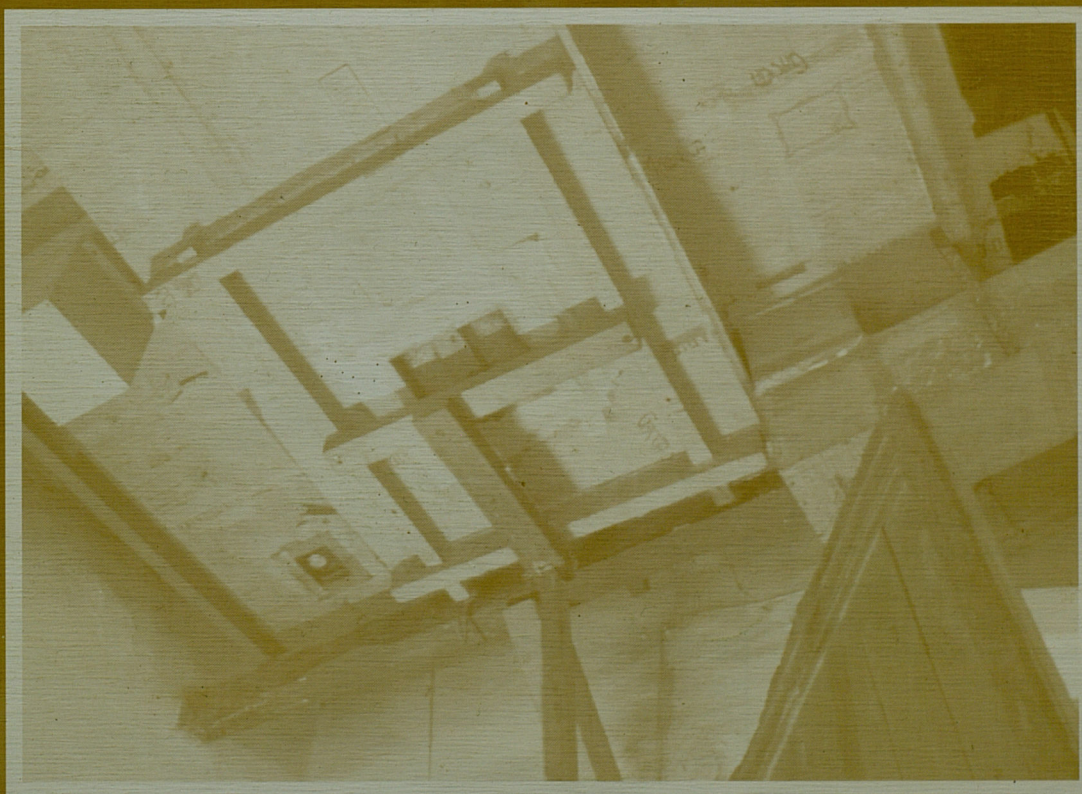


Sa Cadireta

Informatiu semestral de la secció *Amics de l'Orgue* - Fundació ACA • 3 - Primavera-2001



Ses manxes de l'orgue històric de Fornalutx

Informatiu de l'Art

Sa Cadireta

Informatiu semestral

Edita:

Fundació ACA/Àrea Creació Acústica.

Coordinador de la Publicació:

Antoni Caimari i Alomar.

Redactors:

Arnau Reynés, Miquel Bennàssar,
Antoni Mulet, Joan Parets, Joan Segura,
Antoni Caimari, Bartomeu Mut.

Col·laboradors:

Carme Vicens i Antoni Pizà.

Maquetació i Disseny:

ACA - Impremta Bergas.

Secretaria de Redacció:

Beatriu Florit.

Administració i Publicitat:

Caterina Payeras.

Disseny i fotografia de la portada:

Antoni Caimari.

Impressió:

Impremta Bergas.

Dipòsit Legal:

P.M. 1864/1998



MEMBRES DE LA SECCIÓ AMICS DE L'ORGUE D'ACA

Director: Arnau Reynés.

Vice-director: Antoni Mulet.

Secretari: Joan Segura.

Vice-secretari: Miquel Bennàssar.

Vocals: Bartomeu Mut, Joan Parets, Pere Reynés, Antoni Caimari i Xavier Carbonell.



Consell de Mallorca
Cultura i Joventut

Fundació
Àrea Creació Acústica
Son Bieli • Búger

ACA

Son Bieli

07311 Búger • Mallorca

Illes Balears (Espanya)

Tel. +(34) 971 51 65 01 - Fax: 971 51 65 02

E-mail: fundacioaca@fundacioaca.org

ÍNDEX

Praecambulum per Arnau Reynés Pag. 3

Registres per Miquel Bennàssar Pag. 4

Especial dedicat a la Setmana

Internacional d'Orgue per Arnau Reynés Pag. 6

Orgueneria

per Bartomeu Mut
i Miquel Bennàssar Pag. 8

Edicions bibliogràfiques i

discogràfiques per Joan Parets Pag. 9

Diàleg amb...

el pare **Jaume Palou** per Arnau Reynés Pag. 10

5 Preguntes breus a...

Xavier Carbonell per Antoni Caimari Pag. 12

Ressonància

per
Carme Vicens i Antoni Pizà Pag. 13

Els Anuncis Pag. 16

Institucions Participants Pag. 18

Col·leccionable Pag. 19

PRAEAMBULUM (Introducció)

Benvolguts amics:

Aquesta ja és la tercera edició de Sa Cadireta que ens reuneix altra vegada entorn al món de l'orgue d'una manera general i de l'orgue balear d'una manera específica.

És una satisfacció personal i esper que de tots, el veure que any rera any, el nombre de interessats per aquest instrument ha anat creixent. Així, el VI Simposi Internacional i les VI Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears varen tenir el seu començament a Artà, per això vull donar les gràcies en nom d'Amics de l'Orgue al Magnífic Ajuntament d'aquest poble, perquè foren tot un èxit. Aquesta creixença es manifesta perquè a cada nou simposi, intervenen més persones, i sobretot als concerts. L'augment de persones aquests darrers anys ha estat significatiu. Esperem doncs que això continuï així, serà un bon símptoma de la salut musical que aquesta terra intenta obtenir a través de la música organística i també de la resta de la música que es fa a les nostres Illes.

Fruit de tot aquest interès ho demostra també l'augment de les matrícules d'alumnes a les escoles de música, on d'alguna manera intentam motivar a aquests alumnes per tal de donar-los a conèixer el rei dels instruments d'una manera més didàctica, així com també ho farem als estudiants de Primària, d'ESO i Batxillerat, ja que encara que s'ha anat fent puntualment a alguns pobles altres anys, la intenció és de gestionar-ho perquè quedi instituït cada any.

Com sempre també volem agrair la col·laboració de totes les persones que d'una manera o l'altra han intervingut en la confecció del segon número de SA CADIRETA, el VI Simposi i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears i en aquest VII que començà el dia 4 de Novembre de l'any passat a Campos.

No seria just però si deixéssim de donar d'una manera especial el nostre agraïment a tots els Ajuntaments que han col·laborat en el Simposi i en els concerts que es fan, i d'una manera especial al Magnífic Ajuntament de Campos que com he dit fou la seu del nostre VII Simposi, així com també a IBATUR que participà molt activament donant el seu suport institucional i econòmic al nostre simposi i que enguany continua. Ja duem 7 anys de simposis i això segueix i seguirà; per aquest motiu vull fer extensiu el nostre agraïment a la seu d'ACA i al seu President Antoni Caimari, perquè sense ells, no haurien estat possible totes les activitats de l'orgue que començaren ara fa 7 anys com he comentat abans, i evidentment la creació dins ACA d'una Secció d'Amics de l'Orgue que intentam mantenir-la viva entre tots, per això la meua gratitud a totes les persones que integren la junta directiva d'aquesta Secció d'Amics de l'Orgue a les nostres Illes.

Per una altra part tampoc voldria deixar a l'oblit a les institucions locals, de Mallorca i de les Illes (Ajuntaments, Consell Insular de Mallorca i Govern Balear), per la seva participació amb subvencions per a restauracions princi-

palment de l'orgue mallorquí, que com sabem encara ens queda un gran camí per recórrer, doncs ens manquen més de la meitat d'orgues per restaurar o reconstruir.

Fa uns mesos succeí un esdeveniment important, el dimecres dia 11 d'Octubre a l'església de Sant Francesc d'Inca, es va estrenar una obra organística extensa que ha creat el nostre compositor mallorquí i franciscà P. Antoni Martorell a Itàlia titulada: "L'organista celebrante (Commenti all'organo di canti liturgici popolari)" editada a Roma, així com l'enregistrament del CD corresponent per Roberto Marini. Es tracta d'unes magnífiques peces que com Bach a Alemanya constitueixen el preludi al cant religiós tradicional i popular italians. És una obra que demostra una vegada més la qualitat i la profunda inspiració del compositor amb un llenguatge molt ric i modulant al mateix temps actualitzat. Roberto Marini que fou l'interpret ens va delectar amb un concert extraordinari, ressaltant la virtuositat de les obres que va interpretar tant a la primera part amb obres de Bach, el mallorquí Joan M^a Thomàs i Liszt, com a la segona amb una selecció de "L'organista celebrante" del P. Antoni Martorell. Aquest esdeveniment va coincidir amb la restauració de l'orgue del Convent duta a terme per una persona que ha fet i fa molta feina per l'orgue i que forma part de la Junta Directiva de la nostra Secció d'Amics de l'Orgue, es tracta d'Antoni Mulet. En aquest concert es va poder gaudir d'aquest instrument restaurat i ampliat en bon incert. Fou construït per la casa "Eleizgaray i Cia" i fou instal·lat a la capella de Santa Anna del Palau de l'Almudaina, cedit al gran compositor i organista Joan M^a Thomàs i més tard adquirit pels franciscans d'Inca el 1940. Es tractava d'un orgue de transmissió pneumàtica que presentava moltes mancances i que ha estat electrificat i ampliat amb un Flautat de cara i un Ple. Per a més informació podeu llegir l'article Orgueneria d'Antoni Mulet, a la revista anterior número 2.

Els pobles on es realitzaren aquest VII Simposi i els concerts foren:

Fornalutx, Banyalbufar, Sa Pobla, Muro, Alcúdia, Pollença, Inca, Manacor, Artà, Palma, Campos, Binissalem, Búger, Santanyí, Calvià i Eivissa. Com sabeu a més de concerts d'orgue, també es feren concerts d'orgue i trompeta, i cant i orgue com altres anys.

Gràcies com sempre per la vostra col·laboració participant i assistint al Simposi així com als concerts que es celebraren als diferents indrets de les Balears al mes Novembre i principis de Desembre de l'any passat. Supòs que cada vegada més, anirem augmentant el nombre de socis col·laboradors que formam la família de l'Orgue Històric Balear, per continuar endavant el camí que hem començat.

Arnau Reynés

Director de la Secció "Amics de l'Orgue".

REGISTRES

(Resum de les notícies entorn
al món de l'orgue referents a l'any 2000)

Miquel Bennàssar

Com ve succeïnt des de fa alguns anys, l'activitat organística, ja siguin concerts o cursos, es concentra de forma molt densa en els mesos de setembre, octubre i novembre (curs de Campos, Semana de los Organos Históricos, Simposium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears), deixant la resta de mesos l'any a excepció del mes d'abril (Setmana Internacional d'Orgue) sense activitat entorn al món de l'orgue. Enguany a més, s'hi ha d'afegir, per si el calendari no està suficientment carregat, el recent estrenat "I Festival Internacional d'Orgue a la Seu de Mallorca". Personalment crec que aquests Festivals haurien d'estar més repartits o bé haurien de sorgir altres iniciatives diferents a les ja existents, per omplir alguns dels mesos d'hivern, ja que tot el que s'ha fet fins ara, són simplement festivals amb recitals d'orgue sense cap iniciativa de caràcter didàctico-pedagògica a on es condueix a l'oient profà cap a una visió més clara i concreta per a poder entrar d'una manera més senzilla dins el fascinant món de l'orgue i així entendre el que s'està escoltant. Crec que maneres i possibilitats per poder fer aquest tipus de recitals diferents als convencionals n'hi ha moltes, només es tracta de posarse a fer feina, de la qual cosa no tothom n'és molt afectat, i dur endavant aquests tipus de projectes perquè d'una vegada i per totes, l'orgue, no sigui més un instrument de minories com actualment és.



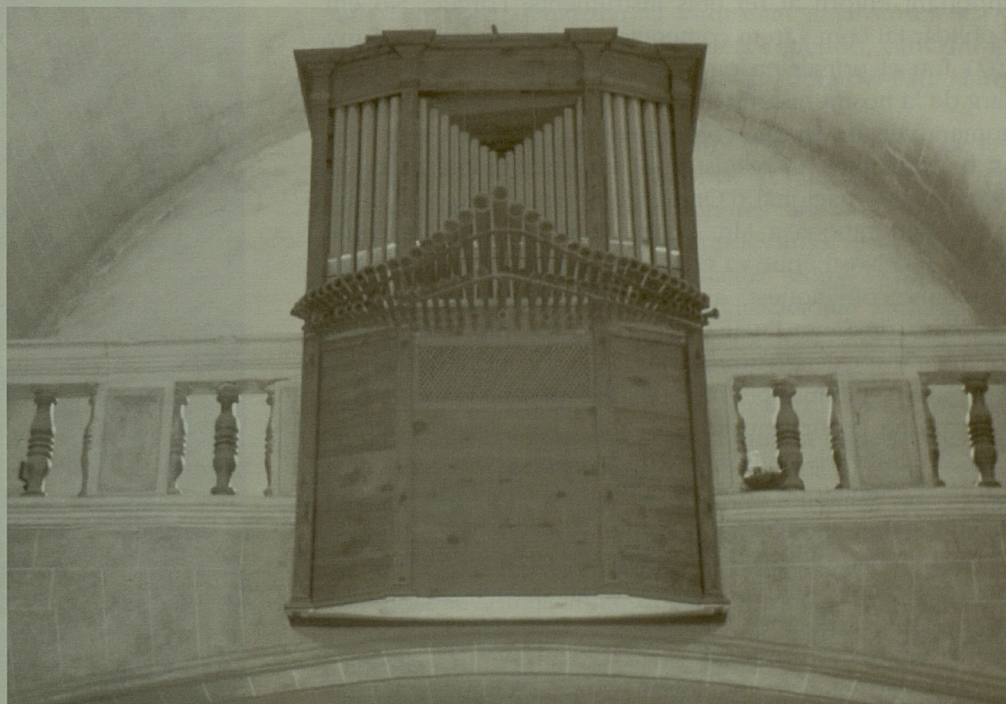


El VII Simposium i Trobada de Documentalistes Musicals com sempre, constituïren una jornada magistral entorn al món enigmàtic de l'orgue.

En les distintes fotografies es poden veure els personatges que any rera any assisteixen en tot fervor a aquestes magnífiques jornades musicals.

És un fet històric que a la trona de l'Oratori de Sant Blai, la càmera captes tot gojós l'eminent compositor navarrés Agustín González Acilú.

Fotografies: **Antoni Caimari.**



Orgue històric del Convent de Sant Francesc de Paula de Campos construït per Gabriel Thomàs. Restaurat i acabat per Gerhard Grenzing l'any 1983-84.



ESPECIAL DEDICAT



ABRIL 2000

XXX SETMANA INTERNACIONAL D'ORGUE

Arnau Reynés

Durant la segona setmana d'Abril de l'any passat, es va celebrar la XXX Setmana Internacional d'Orgue a l'església de Santa Eulàlia de Ciutat, a les esglésies de Santa Maria de Maó i Catedral de Menorca (Ciutadella), i a l'església de Santa Creu d'Eivissa.. Com ja és costum des de fa dos anys, s'ha retrasat aquesta setmana al més d'Abril i crec que amb molt bon criteri, doncs ja no fa tant de fred i el temps acompanya mes per assistir a aquest esdeveniment tan important entorn al rei dels instruments: l'orgue. No em d'oblidar tal com vàrem comentar a la darrera revista, l'any 1971 fou el primer en què es produïa un fet semblant al llarg de la nostra història musical organística, perquè fou la primera vegada en què començava un cicle (una setmana) on hi participaven organistes de tot el món, així naixia la Setmana Internacional d'Orgue que enguany ha fet la que fa 30. Enhorabona a Mn. Bernat Julià per la seva idea i també a Sa Nostra que va voler col·laborar amb un cicle tan important com aquest, així com també l'agraïment a la Parròquia de Santa Eulàlia i al seu rector que varen posar l'orgue a disposició d'aquesta setmana. Desitjam des d'aquí que pugui continuar per molts d'anys, perquè ja forma part de la nostra cultura musical.

Crec que els orgues on s'interpreten aquests concerts són instruments que en molt bon incert han estat capaços en línies generals de fer-nos gaudir d'un repertori organístic molt ample, i les especificacions de cada un d'ells, ja fa una sèrie d'anys que les podem trobar escrites en els propis programes de mà. Alguns d'ells són de recent construcció i altres són històrics.

La darrera Setmana Internacional d'Orgue, ha estat marcada per coincidir en l'aniversari dels 250 anys de la mort de Johann Sebastian Bach, i per la qualitat dels seus intèrprets: Montserrat Torrent (Espanya), Andreas Arand (Alemanya), Leif Ahlberg (Suècia), Merrill N. Davis III (Estats Units d'Amèrica) i Olivier Latry (França).

Montserrat Torrent a la qui no fa falta presentar, és coneguda dins el món musical com a una gran concertista, sobretot dedicada a la investigació i interpretació de la música de l'orgue ibèric i de la música antiga espanyola fundant cicles de cursos amb aquesta especialitat principalment per a tot Europa: "Música en Compostela", Mallorca... Itàlia, Alemanya... i també a EUA i al Canadà. No podem oblidar tampoc els seus guardons: Creu de Sant Jordi i el Premi Nacional de Música (1996). El "Ministerio de Cultura" li ha concedit la "Medalla de Plata del Mérito Artístico de las Bellas Artes" i l'Ajuntament de Barcelona li ha atorgat la Medalla de Or al Mèrit Artístic. Ha fet multitud d'enregistraments i cal destacar el dedicat al composi-

tor Cabanilles que va obtenir el premi de l'Acadèmia Charles Cross de París.

El dilluns dia 10 d'Abril va encetar la Setmana Internacional a la Parròquia de Santa Eulàlia Montserrat Torrent, i més tard, el dimecres dia 12, ho va fer a la Catedral de Menorca (Ciutadella). Encara que com ja he dit, la seva especialitat és la música antiga i ibèrica, el seu concert es va distingir per la seva puresa i pulcritud en la tècnica i la interpretació, delectant-nos amb obres de Bach, Mendelssohn i Ginastera. Malgrat la seva edat, la concer-

XXX
Setmana
Internacional
d'Orgue

"SA NOS TRA"
CAIXA DE BALEARS

Església de Santa Eulàlia (Palma), 20.15 h.
Del 10 al 14 d'abril de 2000

Església de Santa Maria (Maó), 20.30 h.
Dilluns 10 i dijous 13 d'abril de 2000

Catedral de Menorca (Ciutadella), 20.30 h.
Dimecres 12 i divendres 14 d'abril de 2000

Església de Santa Creu (Eivissa), 21 h.
Dimecres 12 i divendres 14 d'abril de 2000

J.S. BACH
250 ANIVERSARI
(1685-1750)

tista es va demostrar en tot moment amb una altíssima capacitat de concentració, tècnica i virtuosisme a l'instrument.

Andreas Arand (Alemanya) és una mostra d'organista amb una trajectòria sorprenent, doncs a més d'un primer premi d'orgue al conservatori de Saarbrücken, ha estudiat amb els grans mestres europeus d'aquest instrument: Marie Claire Alain, Tagliavini, l'organista cec que tantes vegades ens va entusiasmar a aquesta setmana Gaston Litaize, M. Radulescu, Montserrat Torrent i Harald Vogel. Ha interpretat l'obra integral de Bach, donant cursos d'interpretació organística.

Aquest organista alemany va tocar a Santa Maria de Maó el dilluns dia 10, i a Santa Eulàlia el dimarts dia 11 d'Abril. Amb una tècnica molt depurada que sol caracteritzar a les escoles organístiques alemanyes, Andreas Arand va interpretar obres de Rinck, Mozart, Ritter i J. S. Bach. El concert fou molt emotiu sobretot per l'obra de Bach amb la que va acabar el concert.

A Leif Ahlberg (Suècia) tampoc li manquen mèrits a l'hora de llegir el seu currículum. Va obtenir diverses beques de cultura per estudiar música. A més d'estudiar i perfeccionar els seus estudis d'orgue a Estocolm, i també estudiar música sueca; va cursar estudis amb la gran organista francesa Marie Claire Alain. Una altra caire de la seva personalitat musical és la de director, perquè ho és d'algunes corals juvenils i d'adults.

L'organista suec va tocar el dimecres dia 12 d'Abril a l'església de Santa Eulàlia, el dia 13 ho va fer a Santa Maria de Maó, i el dia 14 a Santa Creu d'Eivissa. A Palma i Maó va actuar amb el mateix repertori, en canvi a Eivissa el va canviar.

Hem de dir que aquest país havia estat representat a la Setmana Internacional poques vegades, solament l'any 1973 i 1980 havien vingut 2 organistes suecs a tocar a Santa Eulàlia, i la sorpresa d'aquest organista ha estat molt bona des del meu punt de vista. La seva senzillesa en la interpretació anava unida a la seva seguretat tècnica a l'hora de tocar l'orgue donant un concert brillant i virtuós alhora. Ens va fer gaudir a més dels autors coneguts com Bach, Mendelssohn i el francès Léfèbure-Wély, dels compositors del seu país natal, la qual cosa sempre s'agraeix, perquè a més són compositors que mereixen ser interpretats per la seva qualitat. Algunes d'aquestes obres estaven basades sobre temes gregorians que el propi intèrpret cantava abans de començar l'obra. La seva tranquil·litat i mestria davant l'instrument foren el que més va fer vibrar al públic. A Eivissa va canviar alguna part del repertori sobretot pel que fa a les obres dels compositors, que quasi foren els mateixos, exceptuant a Buxtehude i Egebjør.

Merrill N. Davis III (Estats Units) és el primer organista nord-americà que dona un concert a la Setmana Internacional, per aquest motiu hi havia una certa expectació entorn a la seva figura com a intèrpret. Encara que a alguns els semblés poc interessant sobretot pel seu repertori, no podem oblidar que la seva experiència i estudi són exhaustius, havent destacat sobretot per la improvisació que va treballar a França amb P. Cochereau. Això li va per-

metre ser el segon americà que aconsegueix classificar-se a la final del concurs mundial d'improvisació d'orgue a Haarlem (Holanda). Com a professor exerceix a les Universitats de Siracusa, a la de Minnesota...

Aquest organista americà va tocar el dimecres dia 12 a Santa Creu d'Eivissa, el dijous dia 13 a Santa Eulàlia i el dia 14 a la Catedral de Menorca. És per una part un concertista que presentava un repertori poc conegut i tal volta part d'ell poc adequat a l'orgue de Santa Eulàlia. I per l'altra era interessant veure tocar obres conegudes per altres instruments com el piano (Claire de lune de Debussy), (Dues obres per a pianoforte de R. Schumann), (Seleccions dels Quadres d'una exposició de M. Mussorgsky, que Ravel orquestraria més tard), orquestra (L'amor de les tres taronges de S. Prokofiev) i adaptades totes elles a l'orgue, essent de difícil execució. La seva improvisació damunt temes populars mallorquins va cloure el seu concert que bona part d'ell volia demostrar la virtuositat a l'instrument. A Palma i Ciutadella va tocar el mateix repertori, canviant-lo a Eivissa, així a aquesta ciutat va llevar l'obra del Paul Manz i la de Mussorgsky.

El jove organista Olivier Latry (França), és una de les figures més importants del món de l'orgue de França. És organista titular d'un dels orgues més emblemàtics d'Europa que ha estat restaurat fa pocs anys, el Gran Orgue de Notre Dame de Paris, i al mateix temps és professor d'orgue del prestigiós Conservatori Nacional Superior de Música de París. El que sorprèn de tot això és que fou anomenat organista de Notre Dame de París als 23 anys, la qual cosa el va donar a conèixer per tot el món. A més és un mestre en la interpretació de la música francesa des del segle XVII al segle XX, ressaltant sobretot la interpretació de l'obra romàntica francesa. També podem dir que és un dels grans mestres en interpretar a Messiaen, tocant i enregistrant tota la seva obra. Com a improvisador, també és notòria la seva trajectòria, doncs en aquest camp és dona a conèixer per tot arreu com un dels capdavanters d'Europa.

Olivier Latry va fer el darrer concert a Santa Eulàlia el divendres dia 14 d'Abril. Evidentment no podia mancar al repertori del concert la figura de J.S. Bach amb el Concert en Re menor que Vivaldi va escriure per a orquestra i que el geni alemany va saber adaptar a l'orgue com si fos la pròpia orquestra el que la interpreta. Però on es va poder veure la seva tècnica i la brillant interpretació fou sobretot a Franck i a Widor (un dels pares de la música simfònica organística, com Guilmant...), a més sens dubte de la seva espectacular improvisació.

Resumint que l'aspecte general de la Setmana Internacional de l'any 2000 a Mallorca, Menorca i Eivissa, ha estat molt positiva tant per la qualitat en la interpretació dels concertistes com pel públic que any rera any espera aquesta emblemàtica i coneguda setmana del rei dels instruments. Enhorabona a tots els que fan i han fet possible que aquesta fita cada any es dugui a terme.

ORGUENERIA

RESTAURACIÓ DE L'ORGUE DE L'ESGLÉSIA DE SANT PERE DE SENCELLES

Per Bartomeu Mut

En motiu del III Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca, celebrat el 1996, una petita comunicació sobre el que aleshores havia estat una proppassada restauració de l'orgue de l'església de Sant Pere de Sencelles, obra de Matheu Bosch el 1746, donava a conèixer la tasca duta a terme per l'orguener Sr. Pere Reynés en aquell orgue.

En aquest any 2000, i quan han transcorregut poc més de 5 anys, es fa necessari donar testimoni de que el mateix orgue s'ha vist immers, en una nova intervenció la qual s'ha regit des d'un principi per uns criteris de rigor històric. Criteris que s'han materialitzat amb l'aplicació de conceptes i tècniques encaminats a redescobrir la personalitat de l'orgue barroc de 1746, sense renunciar a les aportacions que al llarg del temps no han fet desmerèixer l'obra original i que també ja es poden considerar històriques.

Les obres de restauració de l'instrument barroc de Sencelles foren encomanades als mestres orgueners de Barcelona, Sr. Klaus Fischer i Sr. Anton Llauredó, els quals en el mes de febrer de 2000 iniciaven la seva feina, previ estudi de l'instrument de Sant Jeroni, germà bessó d'aquell. Durant set mesos la conjunció entre coneixements i ofici ha anat restablint l'actual fesomia, tan estètica com sonora, de l'instrument que actualment s'encobeeix a Sencelles.

En aquest temps la feina intensa s'ha centrat en la restauració dels salmers, el material sonor, la reconstrucció d'una mecànica de registres, la construcció d'un nou teclat i una mecànica de notes, i la solució a la dinàmica de l'aire per medi d'un dipòsit regulador de pressió. Cada un d'aquests aspectes s'ha abordat des del punt de vista de fidelitat cap a l'instrument antic i refent actuacions passades que l'havien allunyat cada cop més de la seva escola històrica.

Hi ha, però, una altra faceta a remarcar en aquesta restauració i és la del procediment que ha regit aquesta des del punt de vista de la creació d'una comissió tècnica interventora sobre la qual ha recaigut la responsabilitat de vetllar, perquè la restauració es realitzés segons els criteris plantejats inicialment, de rigor històric i respecte cap a l'instrument. Si d'una banda, la Parròquia de Sant Pere de Sencelles creia de vital necessitat disposar la confiança en orgueners qualificats, també es veia convenient la creació d'un organisme independent que assessorés a aquesta i donés el vist-i-plau final a l'obra per tal de tenir unes garanties que la inversió econòmica realitzada estigués totalment justificada.

Amb la creació d'aquesta figura fiscalitzadora es recuperava també una tradició antiga com era la que, acabada la construcció d'un orgue, aquest era posat a disposició d'una sèrie d'interventors per a l'aprovació i examen de les feines realitzades, amb la possibilitat de compel·lir tot quan fos objecte de crítica, per a ser subsanat.

La comissió tècnica interventora per a la restauració de l'orgue de Sencelles fou composta pels següents membres: Sra. Montserrat Torrent i Serra, organista i Catedràtica Emèrita del Conservatori Superior Municipal de Música de

Barcelona, Mn. Pere Joan Llabrés i Martorell, Delegat Diocesà de Patrimoni Cultural, Sr. Guillem Llabrés i Torrent, Pintor i organista de la Parròquia de Santa Creu de Palma, Sra. Maria Dolors Quetglas i Rosanes, periodista, Sr. Andrés Cea Galán, organista de l'Església de San Salvador de Sevilla, Sr. Miquel Bennassar i Bibiloni, organista de la Parròquia de Sant Antoni Abat de Sa Pobla, Sr. Bartomeu Mut i Llabrés, organista de la Parròquia de Sant Pere de Sencelles, Sr. Joan Lainez i Gualda, en representació de l'Àrea de Patrimoni Cultural del Consell de Mallorca, Sr. Antoni Ramis i Ferrer, organista de la Parròquia de Sant Pere de Sencelles, i Sr. Macià Vallès i Ramis, director del Cor Parroquial de Sant Pere de Sencelles.

La restauració de l'orgue barroc de la Parròquia de Sant Pere de Sencelles fou inaugurada en el mes d'agost d'aquest any 2000, amb tres concerts d'orgue duts a terme respectivament per la Sra. Montserrat Torrent, el Sr. Andrés Cea Galán i el Sr. Roberto Fresco.

L'orgue de Sencelles és actualment, el resultat d'una curolla per demostrar que el patrimoni organístic de l'illa de Mallorca es mereix un tractament diferent del que se li ha concedit fins ara.

Restaurar un orgue històric no és fer-lo funcionar, sinó tornar-li l'essència dels seus orígens, per mediació d'una estètica i ofici el més semblants possibles als autèntics. Restaurar un instrument històric, no és intervenir amb molta bona voluntat, segons valoracions i criteris personals, sinó, després d'un estudi profund de l'instrument, restaurar-ne les parts que ho precisen, reconstruir-ne les que manquen, segons models de l'època, i finalment fer ús d'una acurada intuïció per esbrinar, en absència de models on referir-se, de quina manera l'orguener primitiu hauria resolt aquells elements o problemes apareguts. Restaurar un orgue és recuperar, també, el so característic que per a ell va concebre el seu creador.

Evidentment que després de 254 anys d'existència, les múltiples transformacions que ha sofert l'instrument (1844: substitució de les manxes, 1852: Antoni Portell, 1919: Antoni Cardell, 1923: Cardell, 1995: Pere Reynés), així com la doble funcionalitat cultual i cultural que es pretén que aquest assumeixi, han plantejat dilemes per resoldre i compromisos per assumir, el resultat dels quals n'és l'instrument del qual a partir d'ara se'n pot gaudir a Sencelles.



OPINIÓ

Per Miquel Bennàssar

Pel mes d'agost de l'any passat, tots els que per un o altre motiu ens movem entorn al món dels orgues històrics mallorquins, varem poder assistir amb alegria i satisfacció el dissabte dia 12 a la inauguració a càrrec de l'eminent organista catalana Monserrat Torrent, de la nova restauració de l'orgue ubicat a l'església de Sant Pere de Sencelles i construït per mestre Matheu Bosch el 1746. D'aquest esdeveniment, que jo des de l'òptica personal i per diferents motius qualific d'"històric", sobretot per la polèmica que va suscitar, és del que a continuació vull parlar.

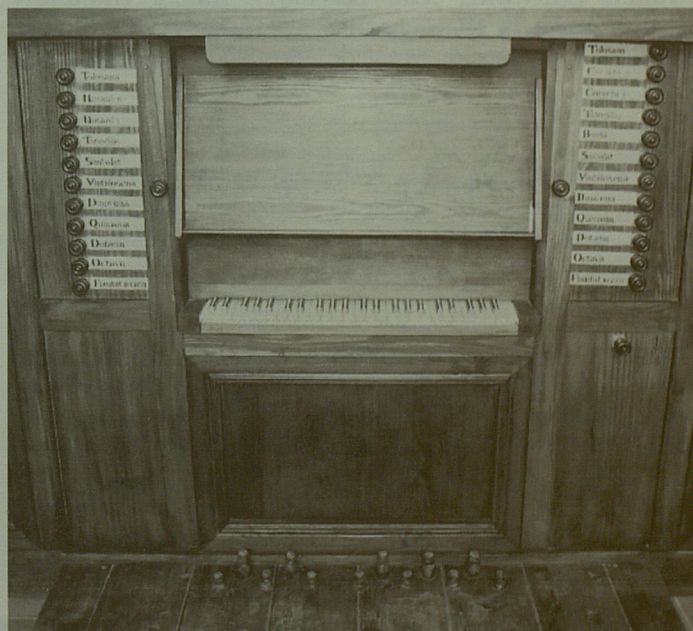
El primer punt que voldria treure a la llum és el fet que, un instrument restaurat el 1995 per Pere Reynés, hagi d'esser novament intervingut cinc anys després pels nombrosíssims problemes tècnics i de so que presenta, a més d'esser impracticable. Això ho trob vergonyós i lamentable pel que fa als orgueners que tingueren l'atreviment de posar-li les mans al damunt sense estar ni tan sols qualificats per fer-ho. En un article aparegut al nº 2 d'aquest informatiu de l'art la primavera de 1999, i comentant el que havia estat la ponència de Rudi van Straten *"Restauracions d'orgues als Països Baixos"* - la teoria i la pràctica - al V Simpòsium, vaig concloure amb aquestes paraules: *"L'ésser humà sempre ha estat seduït a reformar i modernitzar les obres d'art per a la seva conveniència. La generació posterior ha estat l'encarregada de rectificar l'error; tot a un alt cost econòmic i sobretot d'autenticitat que es perd en cada operació"*, tot referint-me a un cas ocorregut a Alemanya amb l'orgue de Sankt Jakobi a Hamburg, d'Arp Schnitger restaurat feia trenta anys, com a exemple de restauració abusiva, irresponsable i ignorant pel valor històric de l'instrument i que el 1995 pel mòdic preu de 5.000.000 de marcs (uns 400.000.000 de ptes.) s'havia tornat a restaurar. I seguïa: *"Com aquest cas, en tenim aquí, a Mallorca, moltes "restauracions" que qualche dia, tal volta, quan s'obrin els ulls o passin algunes generacions, també es trobaran abusives i irresponsables i s'hauran d'esmenar. Els savis no copien els errors comesos dels altres"*.

Quan vaig escriure el que he acabat d'esmentar, mai hagués imaginat que la reacció fos tan imminent. De fet, gràcies a la brillant iniciativa del nou rector de Sencelles Pere Oliver i de la comissió per a la restauració de l'orgue que l'ha recolzat, no ha estat necessari que passés cap generació per poder esmenar la infructuosa i aberrant restauració de 1995 que en cap moment respectà l'esperit originari de l'instrument ni la fidelitat històrica. Crec que un fet com aquest, de tornar a restaurar després de cinc anys, és la primera vegada que es dona dins l'àmbit de l'estat espanyol, per tant ho podem qualificar de "fet històric". Particularment hem fa molta gràcia, la sobtada intervenció per part de la "Comisión Diocesana de los Órganos Históricos de Mallorca" quan conegué el meticolós projecte de recuperació de l'orgue de Sencelles, en remetre un informe desfavorable amb unes puntualitzacions supèrflues i sense fonaments, ficant-se en beneïtures i de voler participar amb la comissió tècnica interventora per a visurar els resultats dels treballs, quan per la "restauració" del 1995 no es va veure el pèl a cap dels seus membres, llevat dels dos que hi feren feina.

L'altre punt que cal remarcar, és la brillant idea per part de

la parròquia de Sencelles, de recuperar les figures dels tècnics visuradors de l'obra acabada, tal com és feia en segles passats, creant la citada "comissió tècnica interventora" perquè una vegada acabada l'obra de restauració, previ anàlisi de les feines fetes, donés o no el vist i plau a la nova restauració.

I ja per acabar, des de les línies que em brinda "Sa Cadireta" vull donar l'enhorabona a la parròquia de Sencelles i al seu equip col·laborador, per haver salvat un instrument de tanta importància dins el patrimoni organístic mallorquí. Als restauradors Klaus Fischer i Anton Llauredó les gràcies per dur a terme aital prodigi de restauració, ja que gràcies a la seva intervenció l'orgue de Sencelles ha recuperat de bell nou l'esperit i el caràcter que mestre Matheu Bosch li donà. Pens que aquest cas és un punt de partida, un nou començament pel que fa a restauracions d'orgues històrics a Mallorca. Crec que les institucions, haurien d'anar en peus de plom a l'hora de donar subvencions, mentre no tinguessin un projecte ben detallat del que s'ha de fer per part d'un especialista amb ofici i experiència, un mestre orguener, ja que moltíssimes de les subvencions que es donen per restaurar orgues, es tuden de mala manera amb intervencions com la citada anteriorment feta per gent sense la qualificació i experiència necessària per poder dur a bon port feines d'aquest tipus. Nosaltres des d'aquí esperarem que arribi el dia en que aquest tema es controli de manera meticulosa i així poder estar al nivell d'Europa. Crec que tenim tot el dret!



Fotografies: Antoni Caimari.

"L'orgue de Sencelles és actualment, el resultat d'una curolla per demostrar que el patrimoni organístic de l'illa de Mallorca es mereix un tractament diferent del que se li ha concedit fins ara". (B. Mut)

"vull donar l'enhorabona a la parròquia de Sencelles i al seu equip col·laborador, per haver salvat un instrument de tanta importància dins el patrimoni organístic mallorquí". (M. Bennàssar)

EDICIONS BIBLIOGRÀFIQUES i DISCOGRÀFIQUES

Joan Parets

LLIBRES

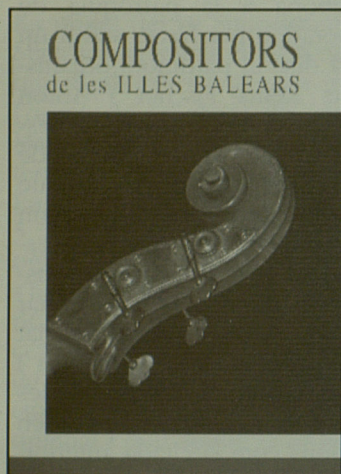
AAVV:

- **Compositors de les Illes Balears.** Pollença, 2000, 207p.

- Fca. Maria TUR CRESPI: **Miquel Janer Mord. music i compositor.** Ajuntament de Lluçmajor, 2000, 46p.

AAVV:

- **V Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. V Trobada de Documentalistes Musicals.** Pollença, 1999, 407p.



L'Orgue de la Colònia de Sant Pere. Gràfiques Muntaner (Artà) 1999, 8p.

AAVV:

- Albert CARVAJAL, Joan LLITERAS, Antoni GRIMALT: **Apunts per a la Història de les Bandes de Música de Manacor.** (Col·lecció: Fanal de Sostre) núm.1, Manacor, 2000, 12p.

AAVV:

- FARISTOL. Revista de la Federació Balear de Bandes de Música i Associacions Musicals. N°1-abril-2000. Exemplar gratuït. 24p. N°2-juliol-2000. Exemplar gratuït 24p. N°3-novembre. Exemplar gratuït. 20p.

AAVV:

- **"X Nit Bielencà" Homenatge al Compositor Mn. Pere Josep Canyelles.** Calvià (1845-1922). Búger. Illes Balears, 2000, 27p. Joan MAIMO i VADELL: 25è aniversari. Coral de Felanitx 1975-2000. Pregó. Ajuntament de Felanitx, 2000, s.p.



- Pere Antoni MASSUTÍ i OLIVER: **Coral de Sant Jaume. 60 anys de vida (1939-1999).** Palma de Mallorca, 1999, 96p.

- Joan PARETS i SERRA: **"Notes per a la història de la música a Mallorca".** Instruments. Piano a B.S.A-L, 55 (1999) 381-388.

- Antoni PIZÀ: **Francesc Guerau i el seu temps.** Palma, 2000, 134p.

- Bàrbara PALLICER BARCELÓ / Joan PONS PAYE-

RAS: **Vida i obra del compositor Mossèn Pere Josep Canyelles (Calvià 1945-1922).** Ajuntament de Calvià. Mallorca, 2000, 122p.

PARTITURES

AAVV:

- **Album Musical de Compositores Mallorquines.** Edició facsímil. Mallorca, 1999, XIX 53p.

AAVV:

- **Música del Seminari, Seminari Conciliar de Mallorca. III Centenari (1700-2000),** Mallorca, 2000, 107p.

- Baltasar BIBILONI: **Cantata de la Fosca i de la Llum, per a cor, dues sopranos, piano i clarinet.** Textos: Antoni Perarnau. Col·lecció: Poetes Catalans per al cant coral, núm. 3. Binissalem. Illes Balears, 1999, 71p.

- Bernat JULIÀ i ROSSELLO: **Ofertori Coral. Sobre el "Simon Joannis" de Lluís Millet.** Dedicat al Seminari Diocesà de Mallorca en el seu III Centenari. Es Molinar, 12. IX. 1999. III Centenari. Mallorca, 2000, 6p.

DISCS

- Miquel Bennàssar, Orgue. Convent de Sant Jeroni de la Ciutat de Mallorca. Mallorca, 1998. **Album Musical de Compositors Mallorquins.** OD CD-101.

- Bartomeu Manresa, Orgue de l'Església de la Porciúncula. Felantx, IX NIT BIELENCA. **Homenatge al P. Miquel dels Sants Capó Adrover, C.R. (1904-1978).** UM/Unió Musics D.C.46.

DIÀLEG AMB...

El Pare Jaume Palou.



per Arnau Reynés



El pare Jaume Palou a Lluch.

El Pare Jaume Palou i Sabater, va néixer a Ciutat, el 5 de Novembre de 1922. Fou blauet de Lluc i d'aquí va venir la seva vocació religiosa i musical alhora. És un home senzill i d'una forta personalitat musical que ha exercit com a Director de l'Escolania de Lluc durant molts d'anys, el que més, i durant aquest temps l'Escolania va seguir tenint un prestigi i una qualitat excepcionals que encara ara segueix tenint. És missioner dels Sagrats Cors que regenten el Santuari de Lluc, Sant Honorat al puig de Randa, el Convent

de Sant Gaietà a Palma, i el Monestir de La Real també a Palma.

Essent Director el Pare Palou, l'Escolania va traspassar les nostres fronteres, fent concerts a Anglaterra, França, Madrid... a més de gravar nombrosos discs i cassetts amb temes religiosos, populars, clàssics i llucans que tots coneixem i que d'alguna manera han fet i formen part de la nostra cultura musical autòctona, donant-la a conèixer per tot arreu.

Pare Jaume Palou, com va començar la seva afició per a la música?

Vaig començar a cantar quan era nin al Convent de Sant Gaietà a Palma, on hi havia una escolania de nins. L'any 1929 varen fer un col·legi i poc temps després, a l'any següent (1930), la casa Amézua va construir un orgue pneumàtic de 2 teclats amb 11 i 10 jocs a cada teclat i 4 al Pedaler que té 30 notes. El Pare Cerdà fou el meu primer mestre de Música. Ell mateix em va enviar cap a Lluç on hi havia de mestre de Capella i director de l'Escolania, el Pare Nicolau.

Va continuar cantant a l'Escolania de Lluç?

Sí, però vaig continuar estudiant piano. Moltes vegades el Pare Nicolau tocava i un nin dirigia.

Com va començar a tocar l'orgue?

A Palma, al Convent de Sant Gaietà, quan es va construir l'orgue l'any 1929, vaig aprendre solfeig i piano amb el Pare Cerdà i després a Lluç vaig continuar amb el Pare Nicolau on vaig començar a tocar l'orgue, doncs aquest instrument havia estat adquirit pel Santuari a la casa Amézua, l'any 1922. Es tractava d'un orgue pneumàtic de 2 teclats, amb 7 jocs a cada un i un Pedaler de 30 notes amb 2 jocs. L'any 1984 fou electrificat i li afegiren un Ple a l'Orgue Major, a més d'una altra consola devora l'altar, per Calvano i Bernal, essent jo el director de l'Escolania.

Quants d'anys va estar a Lluç?

A Lluç hi vaig anar a l'edat de 8 anys i hi vaig estar fins els 15. Allà férem el Batxillerat d'humanitats, i després vaig continuar a Sant Honorat al Puig de Randa on s'hi feia el noviciat, per tant foren 2 anys, fins els 17 anys. El meu mestre de novicis fou el Pare Josep Miralles.

Amb qui va estudiar a Lluç a més del P. Nicolau?

Amb el Pare Josep Amengual. Era molt bon director i estimava molt els nins de l'escolania. Ell va continuar ensenyant-me Solfeig, Piano i Orgue. Tenia molt de gust i cura per les veus dels blauets. Després fou al Monestir de La Real a Palma on vaig poder continuar estudiant orgue, doncs l'orgue de La Real s'havia construït un any abans que el de Sant Gaietà, és a dir l'any 1929. Es tracta d'un orgue també de 2 teclats i Pedal de 30 notes fabricat així mateix per la casa Amézua amb 6 i 5 jocs a cada un i 2 al Pedal.

Quin temps va quedar a La Real?

Hi vaig estar sols un any, perquè estant allà els estudiants de Filosofia i Teologia es varen traslladar a Lluç, i com jo estudiava Filosofia, també vaig anar a Lluç. Fins llavors a Lluç just hi havia l'Escolania dels nins, i a partir d'aquest

any(1941), hi anàrem ja tots els estudiants de Filosofia i Teologia. D'aquesta manera una vegada a Lluç, l'any 1941, vaig estudiar 3 anys de Filosofia i 4 anys de Teologia.

Qui havia de director de l'Escolania l'any 1941, quan vostè es va traslladar allà d'alt?

Quan es van traslladar els estudiants de La Real cap a Lluç, com he dit, va venir també de La Real el Pare Ollers. No sabia molta música d'una manera acadèmica, però era un gran músic, sentia la música i transmetia el sentiment musical apart del bon gust i cura de les veus. Va cercar un professor de cant per a l'Escolania, fou D. Rafel Quetglas, cantant d'òpera, que pujava a Lluç i feia tècnica vocal als nins. El Pare Ollers fou un bon director i jo era aleshores l'organista. Mentrestant D. Rafel Vich, organista de La Seu de Palma, pujava al Santuari i ens donava classes d'Harmonia, Orgue, Piano... així fou com vaig començar l'Harmonia amb més profunditat. D. Rafel Vich anava també al col·legi dels franciscans. Per una altra banda, D. Rafel Vich apreciava Lluç, doncs el seu pare havia estat blauet i organista del Santuari de la Mare de Déu de Lluç.

A quina edat es va ordenar de sacerdot?

Als 24 anys, estant a Lluç, m'ordenaren a la Capella del Seminari Diocesà i vaig continuar estant a Lluç, des de 1943 fins a 1947, al mateix temps que era l'organista de la Basílica i estudiava orgue amb Mossèn Bartomeu Ballester, i m'examinava al Conservatori de Madrid.

Què va fer després d'estar a Lluç?

Em vaig dedicar a predicar els 12 sermons de Setmana Santa i també les conegudes "missions" a molts de pobles de Mallorca. Era una activitat espiritual intensa i esgotadora. Tot això ho feia estant primer a La Real i després des de Sant Honorat, fins l'any 1951. A aquest any m'enviaren a Sóller on exercí de professor del col·legi del Sagrats Cors, de predicador i director de cor fins l'any 1954 que vaig anar a València, continuant els estudis d'orgue i piano, essent rector de la Parròquia de Maria Medianera fins l'any 1959.

Quan fou director de l'Escolania de Lluç?

De l'any 1959 fins el 1963, vaig ser Mestre de Capella de l'Escolania, professor i a més predicador. Fou aquest darrer any quan vaig marxar cap a Roma. Allà vaig estudiar composició amb els professors Bartolucci i Carducci, a més de gregorià i orgue. Vaig cursar totes aquestes llicenciatures a l'Institut Pontifici de Música Sacra de Roma. En aquells moments hi havia a Roma Mn. Higiní Anglès. Així doncs vaig estar a Roma de l'any 1963 fins el 1967, any en que vaig tornar cap a Lluç.

Quin temps va estar de Director de l'Escolania?

Després de venir de Roma l'any 1967, vaig ésser Director fins l'any 1992 en que em vaig jubilar.

Deu ser un dels Directors de l'Escolania que més temps l'ha dirigida, no?

Efectivament és així. He estat el Director que més anys ha dirigit l'Escolania.

Pel que fa a la seva obra com a compositor, què ens podria comentar d'ella?

Sempre he compostat més que res pensant en l'Escolania, per això he fet per ella i per a cor de veus mixtes quan hi havia els estudiants, moltíssimes obres de caire religiós, popular i per a la litúrgia.

És cert el que acaba de dir perquè a Mallorca es coneixen algunes salves i misses populars que encara ara es canten a l'illa. I de l'obra per a orgue?

Vaig compondre sobretot un recull de peces inspirades amb temes llucans i populars, amb un llenguatge musical més bé de caire modal i actual. No estan editades, però ja han estat interpretades algunes d'elles com la que tu vas interpretar l'any 1987 a la Setmana Internacional d'orgue

que es fa a Santa Eulàlia (Palma) i es titula "Variacions damunt temes de Lluc".

Bé, a més de l'obra esmentada, Jaume Palou ha compost alguna obra per a orquestra, es tracta d'un tríptic per a orquestra simfònica que la nostra orquestra li va estrenar.

Pare Palou, li agraeixo la paciència amb què m'ha atès per fer aquest "Diàleg" per a la revista "Sa Cadireta" i com a antic organista i blauet que també som, esper que tornem tenir una altra ocasió per parlar d'orgues, de música, de la seva obra i de l'Escolania de Lluc que tant d'anys vostè li ha dedicat i que tots estimam. Per això ella és, ha estat i seguirà essent símbol de la nostra terra, perquè la "Moreneta", a la que els nins canten cada dia en nom dels mallorquins, és la Reina de Mallorca. Moltes gràcies.

5 PREGUNTES BREUS A...

Xavier Carbonell.



per Antoni Caimari

1.- Quina incidència ha tingut l'orgue en el propi món compositiu?

Des de la pràctica, l'orgue m'ha revelat les lleis de l'harmonia-timbre i de la ressonància, com construir el so, com escoltar el ressò i m'ha permès jugar-hi tot retornant al silenci. L'orgue m'ha permès aproximar-me a unes literatures històriques prenyades d'emoció, de lògica, de modernitat, em refereixo a la música teclística (especialment la hispànica i la italiana) dels segles XVI i XVII, fonts d'on he après el 90% del que conec com a contrapunt. L'orgue, doncs ha estat un dels pilars des d'on he madurat com a músic i com a creador.

2.- Com fou plantejada CEIOLA?

Tot i que CEIOLA fou encarregada per la Fundació ACA per als Encontres de 1998, l'obra eixí d'un llarg procés de reflexió i maduració iniciat uns anys abans. La comanda d'ACA m'impulsà a concretar i objectivitzar la meva recerca. La proposta es convertí en un fort estímul i alhora en un excitant revulsiu pel fet que aquelles idees de temps repensades les tenia d'aplicar i situar dins el marc, de possibilitats i límits, d'un extraordinari instrument històric. Així aprofitant a fons aquells determinats i singulars potencials fònics, vaig intentar fer una obra quasi exclusiva per a l'orgue de Santanyí, desenvolupant una via investigadora d'on sortís una "nova" manera de sonar, esquinçant els límits per a provocar una escolta reveladora.

A CEIOLA la praxis gestual de la instrumentista s'inverteix: el treball de la registració és predominant, molt per damunt de les labors teclístiques que en bona part són cedides a la immobilitat d'uns petits pesos de plom.

3.- Dels orgues de les Balears, quin és el que més aprecia?

Al meu gust i des uns criteris totalment subjectius en vull destacar cinc:

El de Sant Jeroni de Ciutat.

El de Santanyí procedent de Sant Domingo de Palma.

El de l'església del Socors de Ciutat.

El petit orgue positiu del Convent de Muro.

L'orgue de Santa Maria de Maó

4.- Qui és el rei, l'orgue o el piano?

Tal com està formulada la pregunta em resulta molt difícil de respondre-la. Sempre que m'enfronto a arquies singulars s'em desperten revoltats una multitud textural de sentiments (viscerals i també raonats) "republicans". Mirant més enllà de les maneres que configuren la qüestió, haig de dir que no crec tampoc en uns instruments superiors a altres. Per mi, un instrument musical no és millor perquè tingui més notes, més possibilitats tímbriques, més potència, etc.. Un instrument no és més que l'instrument o mitjà



Xavier Carbonell afinant el clave a la "Sala del Piano" de la Fundació ACA. Foto: **Antoni Caimari**

que el compositor tria i utilitza – i a voltes reinventa i transforma – per a fer manifest un pensament, unes idees, unes estructures, una manera d'escoltar, una forma de desvetllar “noves” percepcions, en definitiva per ampliar i transcendir l'univers de la imaginació i de les idees.

5.- Franck o Bach?

Objectivament s'em fa difícil establir cap gradació comparativa entre el món creatiu i sonor de Bach i C. Franck.

RESSONÀNCIA



XX ENCONTRES EN SANTA EULÀLIA

Cuando nos conocimos, Antoni Caimari -la Fundació ACA, es decir- todavía era blanco sólo por dentro; las canas han venido a puñados después, a fuerza de pedir lucidez a los poderes y arrancarse la timidez más externa, que en su interior Antoni es más seguro y tenaz que cualquiera de los que, finalmente (quizás por aburrimiento), han acabado apoyándole económicamente. Su discurso es tan verdadero que no necesita cambios ni depende de gobiernos. Siempre Música. Desayuna Bach y Beethoven, pero come o cena Luis de Pablo, Thomàs o Cage. Mientras, ofrece la casa, el piano y el estudio de grabación a cualquiera que aparezca por Búger, la sede, sea digno o no de la mayúscula que marca su vida. Pretende, día a día, que los demás comprendamos esta música que nos ha tocado vivir y construye, piedra a piedra, un lugar especial para la composición.

La claridad de la idea es obvia y, guste o no, convence. Desde la sede en Son Bielí, Búger, se extienden las actividades al resto de la isla: Fundació Miró, Casal Solleiric, Teatro Principal de Palma, Auditorium de Palma, Sa Nostra, Artà, Felanitx, Pollença...

Este año, los Encontres de Compositors cumplen su vigésima edición y el programa de conciertos y homenajes ha sido de celebración. La novedad de un espacio no habitual -el Casal Santa Eulàlia, finca señorial del siglo XIII convertida, sin brusquedad, en hotel rural por sus actuales propietarios, la familia Fiol y Miquel Malondra- surgió en una *bielenca* noche de verano. Bárbara Flaquer, responsable de que en el Casal los objetos sigan teniendo sentido y de que la naturaleza no resulte extraña, y Antoni Caimari comprendieron rápidamente que el patio del Casal era perfecto para un concierto, no sólo por sus características (buena resonancia, prácticamente cerrado y al aire libre), sino porque era una forma de continuar insistiendo en lo mismo: patri-

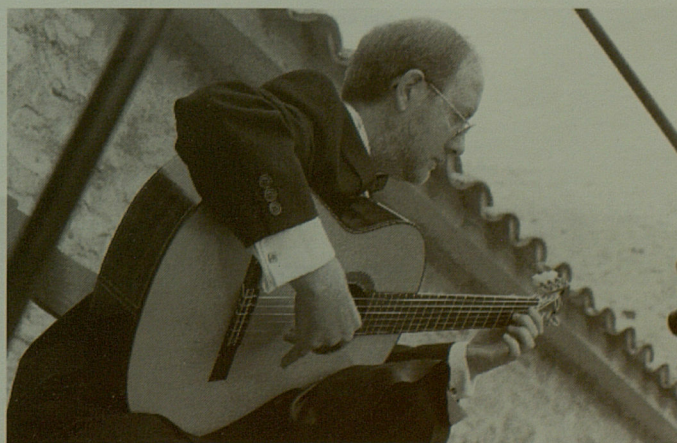
Pertanyen a universos molt distants en el temps i cultura. Ambdós autors compartiren un interès funcional i potser vivencial per la música religiosa, però tot i això, els territoris d'ambició i intenció espiritual comparativament son entre si força estranyats. Subjectivament la música de Bach em commou més. El seu pensament, les seves idees musicals i la seva radicalitat em resulten del tot fascinants i motivadorament estimulants. Les composicions de Bach són per mi un exemple de com certes obres d'art del passat segueixen essent absolutament vives, fresques, joves, modernes i innovadores.

monio para todos.

La Fundació ACA (Àrea de Creació Acústica) existe porque hay compositores, intérpretes, poetas, escultores y otras gentes, que tienen que luchar fuerte para demostrar su seriedad. En el concierto del pasado día 14 de agosto de 1.999, acogidos por la piedra y los pinos, con la brisa del mar cercano, fueron Josep Sbert y su guitarra quienes enlazaron la tradición del pasado con las armonías contemporáneas (Francesc Garau, Antoni Mestres, Baltasar Samper, Xavier Carbonell, Joan Serra y Bartomeu Artigues). El recuerdo especial fue para Bartomeu Calatayud.

Pues bien, este determinado concierto (la música para guitarra en Mallorca) se celebró en un recinto muy concreto (una magnífica posesión restaurada con sensatez) gracias a la colaboración y a la solidez de una visión sin restricciones, tolerante y vital con el mundo y la cultura. Es otro intento más en un proceso de acercamiento sin exclusiones, que incorpora cualquier elemento creativo (como es el caso del Casal Santa Eulàlia) para que esta historia de la música contemporánea, sus compositores y sus intérpretes, suenen cada día más próximos. En el camino, ni fácil ni ligero, ya llevan veinte años.

Carme Vicens



Josep Sbert. “Encontre de Compositors XX”.
Casal Santa Eulàlia - Santa Margalida - 1999.

Foto: **Tomeu Amorós**

JUAN CABANILLES AND HIS CONTEMPORARIES

Fins i tot els projectes més ambiciosos i monumentals - aquells la conclusió dels quals sembla llunyana per no dir impossible d'atènyer- arriben a finalitzar. Fa pocs mesos, l'American Institute of Musicology va publicar el primer volum de la formidable edició en cinc toms dels dos manuscrits servats a la Fundació Cosme Bauçà de Felanitx amb obres del compositor valencià Joan Cabanilles (1644-1712). S'acaba de posar la primera pedra d'un projecte editorial imponent que si arriba a completar-se -i un no desitja altra cosa- serà una fita imprescindible en la musicologia del país, així com també en la bibliografia general mallorquina.

La publicació d'aquests manuscrits és de primera importància per diverses raons. En primer lloc, com a font de música de Cabanilles. Aquest primer volum inclou 519 peces per a orgue, entre les quals 207 són rigorosament inèdites. Per tant, sense aquesta edició no hauríem tingut

mai una edició completa de les obres de Cabanilles. En segon lloc, com a font de música d'altres compositors. Tot i que gairebé totes les peces són de Cabanilles, també s'hi troben obres de Correa de Arauxo (1548-1654), Johann Kaspar Kerll (1627-1693), Jakob Froberger (1616-1667), Pablo Bruna i Josep Esteve (no confondre amb Pau Esteve). Precisament, segons el responsable de l'edició, Nelson Lee (antic alumne a Yale University i organista resident actualment a Noruega), els manuscrits de Felanitx són l'única font de música d'aquest pràcticament desconegut Josep Esteve, a més a més de ser una de les poques fonts documentals dins el territori espanyol de música alemanya per a orgue dels segles XVII i XVIII.

Nelson Lee afirma que els dos manuscrits degueren ser copiats per la mateixa mà devers el 1695. És una còpia en net però feta per a ser usada per algun organista. Que el manuscrit va ser usat queda demostrat per les anotacions (obra d'una altra mà posterior) que diuen (seguint la transcripció de Lee): "Es decoro es un ple / en aquest no li plagan es paper que ell es fet de ma de mestre / suposat que son tan llest"; "Solfas son fetes de gran primor, no son fetes de mana"; "¿Per que ells duen es cant pa lligats un si s'altre no". Una altra anotació consisteix en uns exercicis de llatí (declinacions). També la mateixa mà va anotar: "Juan Ferregut" i "Salvador del Olmo". Per ara, res sabem d'aquests escolis ni de la identitat dels anomenats.

Tot i que la feina de Nelson Lee és gairebé immillorable i mereix el més sincer respecte i admiració, no puc deixar de comentar alguns aspectes que m'han deixat insatisfet. Per començar, Lee ha decidit no transcriure algunes peces argumentant la seva suposada baixa qualitat musical; Lee les troba "mediocres". Uns dels mèrits d'aquests tipus de publicacions és la seva integritat (posen a l'abast l'*opera omnia* d'un compositor), però si un s'aferra a criteris subjectius gran part de la utilitat del llibre es perd. Hagués estat més apropiat deixar que els organistes, els músics i els aficionats dictaminassin la qualitat de la música.

En principi, el musicòleg no té obligació de fer judicis artístics, si bé jo personalment sempre he defensat el paper del musicòleg intuïtiu que fa servir el seu gust artístic ---no just les "proves" documentals--- per arribar a les seves conclusions. La música, l'art i la literatura no són ciències exactes i, a l'hora de prendre decisions, un musicòleg artísticament format porgarà millor el vertader coneixement de la pura informació irrellevant. Precisament és més que desconcertant que una edició que es presenta amb caràcter objetiu (sense la participació subjectiva del compilador) es pronunciï a favor de certes músiques i en contra d'altres.

CORPVS OF EARLY KEYBOARD MUSIC

48, I

JUAN CABANILLES AND HIS CONTEMPORARIES

KEYBOARD MUSIC FROM THE
FELANITX MANUSCRIPTS, I

Edited by
NELSON LEE



AMERICAN INSTITUTE OF MUSICOLOGY
HÄNSSLER-VERLAG
1999
69.481

En general, el treball de Lee està mancat de context històric i musical. L'autor s'ha limitat ---i no és que la feina en si no sigui prou meritòria--- a transcriure la música i a presentar-la amb el típic prefaci explicatiu dels seus criteris editorials, però ha deixat de banda tot el que podria ajudar a contextualitzar les obres editades. Per exemple, no diu res de com els manuscrits varen arribar a mans de Cosme Bauçà, aspecte que ja havia tractat Pere Xamena (*IV Trobada de Documentalistes Musicals*, Muro 1997) i que s'hagués pogut resumir en un breu paràgraf. També hauria estat important intentar aclarir com una recopilació de tanta importància va arribar a Mallorca, qui la pogué fer, si es va compilar a Mallorca o a un altre lloc (segons Lee, sembla que arribà a Mallorca en el segle XVIII), per què els manuscrits arreblessen música de compositors tan diversos com Cabanilles (molt conegut) i Esteve (totalment desconegut), qui era aquest Esteve, etc. Per ventura els successius volums d'aquesta magna obra resoldran algunes d'aquestes qüestions.

Transcriure música d'un manuscrit és feina draconiana, però és fer la feina a mitges perquè el significat del text transcrit pot canviar radicalment depenent del context històric en què es situï. Tot això no vol dir s'haguin de deixar de fer edicions crítiques, però cal reconèixer les seves limitacions. El vell somni de la filologia positivista del segle XIX d'establir un text únic a partir de diverses fonts, ha acabat exactament com el que era: un gran somni, una il·lusió. Si un vol saber que diu la font original, una edició facsímil és la millor solució. Si un vol entrar en "modernitzacions" mitjançant transcripcions, és inexorablement necessari que la música es posi en el seu context.

S'ha de dir que aquesta edició observa meticulosament l'esperit de *l'American Institute of Musicology* (no confondre *l'American Musicological Society*, organisme de caràcter oficial y membre de la Societat Internacional de Musicologia). M'explicaré: fundat el 1944 per Armen Carapetyan, l'Institut és una entitat privada que ha tingut posada successivament a Cambridge (Massachusetts), Roma, Texas i actualment amb l'editorial Hänssler d'Stuttgart. Carapetyan ---home molt idiosincràtic, però de gran visió--- just després de doctorar-se en musicologia a Harvard University va veure la necessitat de crear un organisme que impulsàs l'edició de música antiga (la del renaixement i barroc, sobretot). La seva idea de la tasca del musicòleg era la típica del seu temps: trobar un manuscrit en notació original, passar-lo a notació musical moderna i escriure un prefaci explicant els criteris editorials. Val a dir que en aquell temps (a diferència d'ara) molts pocs intèrprets podien llegir notació original anterior al segle XVIII, per tant aquesta feina de transcripció era enormement apreciada. Avui en dia molts intèrprets de música antiga

s'estimen més llegir un facsímil amb notació musical antiga que una transcripció.

Malgrat aquestes puntualitzacions respectuoses, el balanç d'aquesta edició és enormement positiu. El fet que sigui Nelson Lee i *l'Institute of American Musicology* que s'hagin encarregat d'aquesta imponent obra ens hauria d'ensenyar a tots com a mínim dues coses: primer, si nosaltres no preservam el nostre patrimoni, els estrangers ho faran gustosament: segon, quant és una institució d'aquí la que s'encarrega de realitzar un projecte d'aquesta envergadura és imprescindible que es divulgui i es difongui cap a l'exterior. De la mateixa manera que aquesta obra ens ha arribat aquí, les nostres recerques haurien d'arribar a altres indrets. Aquest darrer punt és importantíssim: ¿quants llibres oficials surten sense ISBN? ¿Quantes obres d'autors d'aquí no s'arriben a distribuir mai? ¿Quantes biblioteques públiques no tenen ni tan sols les edicions de les pròpies institucions que les suporten? En resum, no n'hi ha prou en recuperar el patrimoni: cal difondre'l. I no n'hi ha prou en difondre'l pels d'aquí: cal fer-ho també de cara a l'exterior. El valuós treball de Nelson Lee n'és una bona prova.

Antoni Pizà

Títol: *Juan Cabanilles And His Contemporaries: Keyboard Music from the Felanitx Manuscripts, I*

Col·lecció: *Corpus of Early Keyboard Music*

Editorial: *American Institute of Musicology / Hänssler-Verlag (Stuttgart, 1999)*

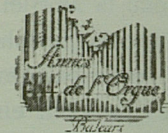
Autor: *Nelson Lee*





Feu-vos socis d'“Amics de l'Orgue” i coneixereu el món enigmàtic dels orgues històrics

ACA - Son Bielí 07311 Búger • Mallorca • Illes Balears (Espanya) • Tel. +(34) 971 51 65 01 - Fax: 971 51 65 02



FULL D'INSCRIPCIÓ

Nom i llinatges
 N.I.F. Adreça
 Població C.P.
 Província Tel.
 Professió
 Compte o llibreta:
 Entitat Oficina D.C.
 Número de Compte
 A de de l'any
 Firma,

Aportació: Pts.

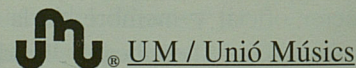
Aportació mínima: **1.000** pts. anuals • Els socis d'“Amics de l'Orgue” rebràn gratuïtament al seu domicili l'informatiu “Sa Cadireta” i els programes de les activitats de l'ACA

Ara hem creat amb el lema “Escoltau Música d'Avui”, la secció d'Amics d'UM/Unió Músics que us donarà la possibilitat de colleccionar semestralment una selecció de 3 Discs Compactes

Desitjaria subscribir-me a “Amics d'UM/Unió Músics” i rebré cada **semestre** directament al meu domicili 3 CDs editats per UM, al preu especial de **1.900** Pts. unitat, mes **300** Pts de despeses de transport, amb un total de **6.000** Pts. IVA inclòs.

ACA - Son Bielí 07311 Búger • Mallorca • Illes Balears (España) • Tel. +(34) 971 51 65 01 - Fax: 971 51 65 02

FULL D'INSCRIPCIÓ



Nom i llinatges
 N.I.F. Adreça
 Població C.P.
 Província Tel.
 Professió
 Compte o llibreta:
 Entitat Oficina D.C.
 Número de Compte
 A de de l'any
 Firma,



**"SA
NOS
TRA"**

Obra Social
i Cultural

SA NOSTRA
contribueix
a difondre la música
del més gran dels
instruments, des de
fa 30 anys

Ses manxes de l'Orgue històric de l'Església de Sant Antoni Abat de Sa Pobla.

Patrocinen:



GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Turisme



AJUNTAMENT D'ALCÚDIA



AJUNTAMENT D'ARTÀ



AJUNTAMENT DE MANACOR



AJUNTAMENT DE MURO



AJUNTAMENT DE BÚGER



AJUNTAMENT DE
BANYALBUFAR



AJUNTAMENT DE PALMA



AJUNTAMENT DE POLLENÇA



AJUNTAMENT DE
BINISSALEM



AJUNTAMENT DE CALVIÀ
MALLORCA



AJUNTAMENT DE SA POBLA



AJUNTAMENT DE SANTANYÍ



Ajuntament de Campos



CONSELL INSULAR
D'EIVISSA I FORMENTERA
Conselleria de Cultura



AJUNTAMENT DE FORNALUTX



AJUNTAMENT D'INCA

Hi col·laboren:

"SA
NOS
TRA"

Obra Social
i Cultural





Església Sant Jaume d'Alcúdia, any 1870-1893

Orgue Històric construït per **Julià Munar, 1893-1899**

Rector de la Parròquia: **Simo Jordi Garau Matas.**

Organista titular: **Martí Bascuñana, Geroni Alenyar i Gabriel Llompart.**

Fotografia: **Joan Llabrés, 2000.**



8 429364 030010

Preu 400 Pts.